

Metodyczne repetytorium do pracy w zakresie doradztwa zawodowego dla uczniów klas VII i VIII SP i klas I szkół ponadpodstawowych

«Zawodowe samookreślenie»

Socjalne orientacje i życiowe wartości

Socjalne wartości i ich klasyfikacja. Socjalne wartości w sferze pracy. Pozycja życiowa. Zmiany życiowych wartości i pozycji we współczesnych warunkach. Zestawienie osobistych życiowych planów z zawodowymi.

Cel:

- Dać pojęcie życiowej strategii;
- Pomoc w poznaniu i korekcie swoich życiowych wartości, życiowych orientacji.

Metodyczne pomoce – blankiety metodyk.

Rekomendowana forma – dyskusja.

Metodyczne rekomendacje

Pierwsze zajęcia przeprowadzamy jako część wprowadzeniową do całości kursu. Główne zadanie w tym temacie to, pomoc w uświadomieniu klientowi o najbliższych życiowych planach z punktu widzenia długoterminowych celów i oczekiwań, dotyczących nie tylko zawodowej, ale i innej sfery życia. Przy tym należy brać pod uwagę wiekową specyfikę .: «obrazy przyszłości» w młodości nakierowane przede wszystkim na rezultat, a nie na środki

do jego osiągnięcia, co znaczy, że życiowe cele nie wzmacniają w konkretnej mierze życiowych planów. «Sednem» życiowej perspektywy są wartości orientacji, życiowe cele i życiowe plany. System wartości – to ogół wyobrażeń o tym, co najbardziej jest ważne, priorytetowo dla konkretnej osobowości. Skala ważności – to konsekwencja, w której się oni klasyfikują. Wartości jest zazwyczaj trudno wyjawiać, tak jak i o nich jest trudno mówić. One bywają dostatecznie smutne i nie zawsze są zbieżne z oficjalnie propagowanymi w towarzystwie. Praktyka pokazuje, że nie wszyscy uczniowie w jednakowym stopniu mogą to dokładnie przedstawić, czego oni chcą, częściej mogą powiedzieć, co oni odrzucają.

Uczących niezbędne jest rozróżnienie tych pojęć i nazwanie ich przy formułowaniu życiowej perspektywy.

Przy omówieniu tego tematu należy zwrócić uwagę na takie pytania jak: jakie obecnie życiowe wartości są dominujące dla większości ludzi? Czy zmieniły się one w ostatnim

czasie? Ważne jest pokazanie uczniom, że oni nie mało znają na ten temat. Dla osiągnięcia tego celu należy zadawać aktywizujące pytania typu : «Co wy o tym myślicie?», «Podpowiedzcie, jak to się nazywa?»

Temat 1. Podstawy życiowego i zawodowego samookreślenia.

Tajniki wyboru zawodu.

Obraz «Ja» jako system wyobrażeń o sobie. Struktura «Ja» (wiadomości o sobie, własna ocena). «Chcę» -skłonności, pragnienia, osobowe zainteresowania. «Mogę» -«ludzkie możliwości (fizjologiczne i psychologiczne zasoby osobowościowe), zawodowe zdolności. «Potrzeba» -zapotrzebowanie rynku pracy na kadry. Ogólne pojęcie o zawodzie, specjalnościach. Ogólne pojęcie o zawodach, specjalności, zadaniach zawodowych.

Cel:

- Wyjaśnić pojęcie adekwatnej samooceny;
- Zdiagnozowanie własnej osobowości;
- Dać ogólne wyobrażenie o podstawach wyboru zawodu;
- Praktyczna ocena swoich skłonności i możliwości;
- Wyjawić zawodowe ukierunkowanie;
- Dać określenie zawodowej przydatności;
- Pomoc w określeniu zawodowo ważnych cech z zawodowym ukierunkowaniem młodzieży i wymogami konkretnego zawodu.

Rekomendowana forma —pogadanka, dyskusja, testowanie.

Metodyczne pomoce – schemat formuły wyboru zawodu »chcę», «mogę», «potrzeba», blankiety testów.

Metodyczne rekomendacje

Główne zadanie tego tematu – psychologiczne oświecenie, nakierowane na formułowanie obrazu „Ja”, wyobrażenie siebie jako osobowości i subiekta zawodowej działalności. Szczególnie jest to ważne dla młodzieży, tak jak i ocenienie najbliższych życiowych planów z punktu widzenia długoterminowych celów i oczekiwań, dotyczących nie tylko zawodowych, ale i innych sfer życia. Rozdzielenie między tym tematem i poprzednim jest więc nie możliwe, gdyż są one silnie ze sobą powiązane.

Obraz «Ja» – system wyobrażeń osobowych o sobie jako subiekcie działalności, łączy w sobie trzy składowe:

- a) ogół wiadomości o swoich indywidualnych psychologicznych cechach;
- b) stan określenia właściwej oceny w stosunku do siebie;
- b) możliwość kierowania własnym postępowaniem.

Prostym następstwem nieadekwatnego postrzegania obrazu «Ja» jest nieprawidłowa ocena, zawyżony lub zaniżony stopień pretensji, który bezpośrednio wpływa na wybór, w tym

również w sferze pracy. U młodzieży samoocena jest niewiele zawyżona, co, w całości, odgrywa pozytywną rolę, pozwala postawić cele na wyższy poziom i aktywnie dążyć do ich osiągnięcia. Jednakowoż występująca zawyżona lub zaniżona ocena negatywnie wpływają na adekwatność zawodowego wyboru.

Można zaproponować młodzieży mini - grę. Dwóm grupom uczestniczącej młodzieży proponujemy wybrać w swoich grupach dwóch uczniów, określić dla nich dowolny zawód lub sferę zawodowej działalności i uzasadnić swój wybór. Opisać właściwości tego zawodu, odnieść indywidualne cechy do wymogów określonego zawodu. Przeanalizować, na ile własna ocena jest zbieżna z mniemaniem o swoich rówieśnikach.

Prognozy młodzieży odnoszące się do wyboru przyszłego zawodu przez rówieśników nierzadko okazują się trafnymi w porównaniu z prognozami rodziców i nauczycieli. Przypuszczalnie, należy więcej dowierzać opinii rówieśników co do swoich zawodowych perspektyw .

Praca praktyczna: Załącznik Nr: 1, 3,6

Temat 2. Dziedzina ekonomiki. Klasyfikacja zawodów.

Wiedza z zakresu ekonomiki (produkcyjna i nieprodukcyjna sfera). Formuła wyboru zawodu. Profesiogram i psychogram. Pojęcie zawodu. Różnorodność zawodów. Podstawowe oznaki zawodowej działalności. Opis i charakter pracy. Współczesne wymogi pracy. Przedmiot pracy. Cel pracy. Środki pracy. Klasyfikacja zawodów. Sposoby klasyfikacji zawodów. Charakterystyka zawodów pod względem ogólnych oznak zawodowej działalności.

Cel:

- Sformułować i usystematyzować wiadomości z zakresu dziedziny ekonomiki;
- Dać określenie zawodów;
- Zaznajomić ucznia z pięcioma typami zawodów (jako przedmiot pracy) "**człowiek-człowiek**", "**człowiek-technika**", "**człowiek- wizerunek artystyczny**", "**człowiek przyroda**", "**człowiek- system znaków**";
- Jako charakter pracy (wytwórcze, twórcze);
- Pokazać kryterium różnic między zawodową działalnością a pracą.

Metodyczne pomoce – plakaty, schematy, tablica, kartki papieru, video, foliogramy.

Metodyczne rekomendacje

Dać dokładne określenie zawodu. Przeprowadzić niewielki przegląd historii powstania pojęcia «zawód». Jeśli pozwala techniczne wyposażenie, to rekomenduje się wykorzystanie filmów o zawodach.

Przedstawić, że przynależność do określonego zawodu – to jedno z wielu społecznych oznak człowieka, na równi z narodową i rodzinną przynależnością. Na przykładzie pokazać, że według zawodowego oznaczenia ludzie mogą łączyć się w kategorie lub grupy ludzi, zajmujący się jednakowym rodzajem pracy. W następstwie czego, wybieranie dla siebie

zawodu – oznacza nie tylko wybranie sobie pracy, ale i przyjęcia do określonej grupy ludzi, przyjęcia ich etycznych norm, praw, obowiązków, wartości, obrazu życia.

W trakcie rozmowy, dyskusji, wyjaśnić, różnicę między pracą a profesjonalizmem?, w czym odróżnia się profesjonalista od dyletanta i miłośnika? Jakie nowe zawody pojawiły się obecnie? Jakie są warunki pracy zawodowej? Jaka praca w warunkach rynkowych będzie cenniejsza?

Celowym wybrać dany temat jako teorię do praktycznych zadań.

Zaproponować uczniom samodzielnie wypełnić następującą tabeli:

l/n	Typ i podtyp zawodu	Wyszczególnić zawody danego typu	Wyszczególnić wymagania (zadania zawodowe) stawiane w tym zawodzie człowiekowi
Przykład	«człowiek-przyroda»	mikrobiolog, weterynarz, leśnik, agronom	Spostrzegawczość, zdolność orientowania się w warunkach ekstremalnych, odporność, wytrzymałość na brak komfortu.

Według własnego wyboru podzielić uczniów na dwie grupy. Każda grupa kolektywnie wypełnia tablicę, omawiając wewnątrz grupy wszystkie związane z tym pytania. Rezultaty wypełnionego zadania omawiamy przy użyciu proforientatora.

Pomocne dla uczniów przy wypełnieniu tablic mogą okazać się profesiogramy, gdzie dokładnie przedstawiona jest ogólna charakterystyka zawodu, wymagania w stosunku do indywidualnych cech specjalisty, medyczne przeciwwskazania, wymagania przygotowania zawodowego, drogi wiodące do osiągnięcia zawodu.

Praca praktyczna: załącznik Nr 4

Temat 3. Znaczenie temperamentu i charakteru w zawodowym samookreśleniu.

Ogólne wyobrażenie o temperamencie. Psychologiczna charakterystyka podstawowych typów temperamentu, własności ich występowania w nauce i zawodowej działalności. Cechy charakteru.

Cel:

- Dać wyobrażenie o temperamencie;
- Określić typy temperamentu i odniesienie ich do pracy zawodowej i nauki.

Rekomendowane formy pracy – pogadanka, dyskusja.

Metodyczne pomoce – blankiet tekstu.

Metodyczne rekomendacje

Powiedzieć o typach temperamentu. Dać psychologiczną charakterystykę do każdego typu. Wykazać psychologiczne między ekstrawertami i introwertami (typowe emocje, górujące

nastroje, nauka i pamięć, sposoby przyjęcia rozwiązań, charakter komunikacji, stosunek do nowego, treść niesprzyjających okoliczności). Podać określenie emocjonalności. Opisać oznaki wysokiej i niskiej emocjonalności ekstrawertów, introwertów.

Zwrócić uwagę na rząd cech osobowościowych, które mogą być konfliktowe w pracy w zawodach «człowiek - człowiek», «człowiek - znak», «człowiek - technika» (integrować z innymi rozdziałami programów «Kulinaria», «Technologia naprawy maszyn». «Obróbka metalu»). Do nich odnosi się mocno wyrażona ekstrawersja lub introwersja, a także niepokój, impulsywność, zbytnia powolność lub na odwrót, ruchliwość itp. Omówić, jaki ślad zostawia zawód w charakterze człowieka. Wymogi zawodu w stosunku do człowieka. Razem z uczniami wyjaśnić, jakie typowe są wyobrażenia o charakterze nauczyciela, sędziego, księgowego, muzyka itp.

Praca praktyczna: załącznik Nr 2

Temat 4. Motywy, ważne orientacje i ich rola w samookreśleniu.

Ukierunkowanie osobowości – system stałych motywów orientujących jego działanie. Motywy najczęściej stają się inspiratorem do działania. Jakie motywy dosięgają tych lub innych celów w różnych rodzajach działalności, i wyjawiają charakter człowieka. Wschodnie przysłowie mówi »Zasiejesz postępek – zbierzesz charakter, Posiejesz charakter – zbierzesz los«. Indywidualne zainteresowania. Zawodowe ukierunkowania. Potrzeby i motywy jako warunki aktywności człowieka. Rodzaje motywów. Zdolności ogólne, specjalne. Pojęcie zawodowej przydatności. Zawodowo ważne cechy. Zawodowe i życiowe plany. Osobiste zawodowe plany.

Cel:

- wyjawić zawodowe ukierunkowanie ucznia;
- dać wyobrażenie o motywach wyboru zawodu;
- dać określenie zawodowej przydatności;
- pomoc w określeniu ważnych zawodowych cech, wychodząc od zawodowego ukierunkowania uczniów i wymogów danego zawodu.

Rekomendowana forma pracy— test, rozmowa, dyskusja.

Metodyczne rekomendacje

Zaznajomić ucznia z systemem stałych motywów, kierujących działalność osobowości. Powiedzieć, że pobudzenie do działań człowieka wynika z jego potrzeb. Tak więc, chęć zdobycia zawodu podyktowana jest zainteresowaniami do niej i potrzebą te zainteresowania zaspokoić. To jest «chęć» – to zainteresowania, skłonności do określonej działalności, marzenia. Zainteresowania mogą przechodzić w skłonności – dążenia zajmować się określoną działalnością. Między zainteresowaniami jest wiele szczegółów, ale i są różnice. Na przykład, kiedy jest zainteresowanie malarstwem, ale nie ma darzenia by zostać malarzem. To znaczy, że są zainteresowania, a skłonności brakuje. Zainteresowania można wyrazić formułą «chęć wiedzieć», a skłonności – «chce zrobić». Zawód należy obowiązkowo wybierać ze stałymi zainteresowaniami i skłonnościami.

«Mogę» – wskazuje na własności osobowości, które są potencjalnymi i aktualnymi zdolnościami dla określonego zawodu. «Mogę» – cechy osobowe, zabezpieczające sukces w zawodowej nauce, jego rezultat. Dowolna specjalność ma swój specyficzny zestaw zawodowo ważnych cech. Aby obiektywnie rozwiązać pytanie o swojej zawodowej przydatności i odpowiedzieć na pytanie «Co ja mogę?», niezbędnym jest realnie ocenić swoje «Ja», swoje zdolności i braki. «Mogę» – zdolności (umysłowe, organizatorskie, charakterologiczne cechy), temperament, stan zdrowia.

Do «potrzeb» odnoszą się niezbędne kroki i środki do osiągnięcia zamierzonych celów, potrzeby rynku pracy na specjalności w wybranym zawodzie.

Dla przedstawienia powyższych rozwiązań można użyć schemat warunków wyboru zawodu «chęć», «mogę», «potrzeba».

Do tego, żeby przekonać się o swoich zawodowych skłonnościach, a także jakie wyobrażenie mają uczniowie o swoich zawodowych zdolnościach, niezbędnym jest wypełnienie testu. On pozwoli dostatecznie szybko zorientować się na ile życzenia młodzieży według wybranego zawodu odpowiadają lub różnią się z poziomem rozwoju zdolności.

Przy studiowaniu osobowości w celach zawodowej orientacji dużą uwagę należy poświęcić studiowaniu zawodowego ukierunkowania. Ukierunkowanie osobowości wyjawia się w jej zainteresowaniach, skłonnościach, wymogach, motywach. Niezbędnym jest szczególnie zatrzymać się na takich pytaniach: w czym odróżniają się zainteresowania od zdolności? Co jest między nimi ogólnego?

Przy pomocy metodyki DDK, KZP wyjawić ukierunkowania młodzieży do jednego lub kilku typów zawodów, odpowiadających klasyfikacji zawodów pod względem przedmiotu pracy. Oprócz tego, one pozwalają zestawić «kartę zainteresowań» lub «wachlarz możliwości».

Prognozowany stopień zadowolenia człowieka ze swojej pracy w większości zależy od tego, na ile jego oczekiwania odpowiadają realnym właściwościom zawodu. Pomylić się w swoich oczekiwaniach najłatwiej jest w młodym wieku. Dlatego, żeby zrozumieć motywację i pomóc uświadomić, co kieruje wyborem młodego człowieka, niezbędnym jest wyjawienie motywacyjnych czynników. Dla ekspres – diagnostyki motywów wyboru zawodu można wykorzystać kwestionariusz «Motywy wyboru zawodu» (Owczarowa. R.W), pozwalający wyjawić wewnętrzną i zewnętrzną motywację, a także pozytywne i negatywne motywy. Do pozytywnych motywów odnosi się : zarobek, dążenie do prestiżu, możliwość awansu , a jako negatywne – bojaźń osądu, kary, nacisku, krytyki.

Rekomenduje się w czasie pracy omówienie z młodzieżą jednej ze składowych wyboru zawodu «mogę». Wyjaśnienie w czym odróżniają się ogólne zdolności od szczegółowych. Zawodowo ważne cechy – indywidualne cechy człowieka, zabezpieczające sukces w zawodowej nauce i urzeczywistnienie zawodowej działalności. Dowolny zawód ma swój specyficzny zbiór zawodowo ważnych cech. Przy wypełnieniu na poprzednich zajęciach zawodowych metodyk DDK, KZP były wyjawione typy zawodów. («człowiek - człowiek», «człowiek - znak», «człowiek - technika», «człowiek – wizerunek artystyczny», «człowiek - przyroda»).

Wychodząc od otrzymanych rezultatów niezbędnym jest wydzielenie, wymogów zawodów tej grupy do psychologicznych funkcji człowieka i zawodowo ważnych cech, niezbędnych dla

szybkiego przyswojenia w wybranym typie zawodu. Psychologiczna zbieżność przyporządkowana jest do odpowiednich indywidualnych i psychologicznych cech człowieka wymaganych w określonym zawodzie, pozwalająca przy istnieniu specjalnych wiadomości, umiejętności, nawyków szybko wypełniać zawodowa pracę .

Wykorzystując opisanie zawodów (profesiogram), razem z uczniem wyjaśnić na ile ich wybór zawodu odpowiada wymaganiom, w zestawieniu z indywidualnymi osobliwościami specjalisty.

Praca praktyczna: Załącznik Nr 7 i 8

Temat 5. Psychiczne procesy i ich rola w zawodowym samookreśleniu. Zdrowie i wybór zawodu.

Pojęcie intelektu. Stopień rozwoju intelektu. Typ intelektu. Rola poznawalnych procesów w rozwoju intelektu. Ogólne wyobrażenie o pamięci. Rodzaje pamięci. Uwagi. Podstawowe własności uwagi (pojemność, stałość, podzielność, wybiórczość). Myślenie. Rodzaje myślenia. Ogólne wyobrażenie o systemie nerwowym i jego osobliwościach (siła, ruch, zrównoważenie). Ograniczenia przy wyborze niektórych zawodów uwarunkowane osobliwościami systemu nerwowego. Typy zawodów według wskazówek lekarza. Zdrowie i profesjonalizm.

Cel:

- Zaznajomienie z pojęciem intelektu;
- Dać ogólne wyobrażenie o podstawowych psychicznych procesach (myślenie, pamięć, uwaga);
- Zaznajomić ucznia z wymogami , stawianymi zawodom do psychicznych funkcji człowieka.

Metodyczne zabezpieczenie – blankiety tekstów.

Rekomendowana forma pracy — rozmowa, testowanie.

Metodyczna rekomendacja

Zaznajomić ucznia z pojęciem intelektu. Ważnym jest podkreślenie, że grupa zdolności , związana z rozumowym rozwojem, jest niezbędna, po pierwsze, dla szybkiego uczenia się, przyswojenia wiedzy, nabycia nawyków uwagi, pamięci i myślenia, po drugie dla szybkiego rozwiązywania zadań zawodowych w dziedzinie twórczych specjalności.

Zwrócić uwagę uczniów na ten fakt, że stopień intelektu nie jest stały. Z jednej strony , on zależy od wrodzonych skłonności, z innej – on jest określony życiowym doświadczeniem, wiedzą, nawykami, treścią, stopniem wykształcenia, motywacją, cechami charakteru. Stopień intelektu możemy zmierzyć.

Wiele zawodów stawia podwyższone wymagania i to w stosunku do różnych psychicznych funkcji człowieka. Według życzeń ucznia można przeprowadzić dodatkowe testy. Na przykład, dla studiowania własności pamięci (jako krótkoczasowej, tak i długoczasowej)

ważnych dla grupy zawodów «człowiek - znak», «człowiek - technika», wykorzystując takie metodyki, jak «Metodyka pamięci», «Pamięć na słowa», «Pamięć zmysłowa».

Dać ogólne wyobrażenie o systemie nerwowym i jego osobliwościach (siła, zrównoważenie procesów podniecenia- hamowania, ruchliwość). Razem z uczniem, wychodząc od otrzymanych wcześniej wiadomości na temat różnych typów zawodów, wyjaśnić, w jakich zawodach najbardziej występuje psychoemocjonalne obciążenie.

Na przykład, przy omówieniu negatywnych następstw wyboru konkretnego zawodu, można zaznajomić uczniów z rezultatami naukowych badań, a dokładniej, z rezultatami badań angielskich uczonych, którzy ustanowili, w jakim stopniu przedstawiciele różnych zawodów są obciążeni stresami i chorobami. Zaznajomić uczniów z pojęciem «stres».

Rozpowszechnienie chorób sercowo – naczyniowego systemu jest najbardziej wysoka wśród personelu administracyjno – kierującego. Znanym czynnikiem przy tym są psychoemocjonalne przeciążenia. Właśnie dla tych zawodów (przedsiębiorców, personelu zarządzającego, inżynierów – technicznych pracowników) wyraziście długi okres czasu pracy na dzień, emocje, informacyjne i intelektualne przeciążenia.

Praktycznie wszystkie zawody zawierają określony kompleks wymogów w stosunku do funkcji organów i systemów człowieka, zbyteczny ich poziom może ograniczyć zawodowa przydatność do zawodu.

Na konkretnych przypadkach określić grupy zawodów, nierozzerwalnie związanych z nieprzyjawnymi czynnikami wpływu na organizm. Niezbędnym jest pokazanie uczniom, że zdrowie i kariera w warunkach gospodarki rynkowej jest ściśle związana ze sobą.

Ćwiczenia praktyczne: załącznik Nr 5

Temat 6. Baza szkół i wyższych uczelni

System zawodowego kształcenia. Stopień kształcenia. Formy kształcenia. Standardy kształcenia zawodowego. Szkoły ponadgimnazjalne techniczne. Typy szkół wyższych, możliwości naboru.

Cel:

- Zaznajomienie z podstawowymi formami kształcenia;
- Dać informacje o drogach dochodzenia do średniego, licencjackiego i pełnego magisterskiego stopnia wykształcenia zawodowego .

Metodyczne rekomendacje

W tym temacie celowym jest opowiedzenie o wymogach rynku pracy w specjalnościach ze średnim i wyższym wykształceniem. Spróbować razem z uczniami przeanalizować zapotrzebowanie na ten lub inny wybrany zawód za 5 – 10 lat.

Dać objaśnienie powodów różnych form dalszego zawodowego kształcenia. Zatrzymać się na podstawowych formach wykształcenia: podstawowe (ogólne, średnie) i zawodowe (podstawowe, średnie, wyższe). W formie swobodnej rozmowy razem z uczniami sprecyzować: co to takiego publiczne i niepubliczne szkoły wyższe? Jakże istnieją formy zawodowego wykształcenia? Co to są wymagane standardy? Gdzie można otrzymać

informacje o zawodowych instytucjach oświatowych? Co jest niezbędnym wiedzieć przy wyborze wyższej uczelni?

Zajęcia praktyczne: 1 (samodzielna praca uczniów) W jakich wyższych uczelniach Nowego Sącza można uzyskać zawód, specjalność, odpowiadających formułom?

Załącznik Nr 4 (Praktyczny 6)

2 praca z informacji z Urzędu Pracy

Temat 7. Przedsiębiorstwa mojego regionu

Zaznajomienie z przedsiębiorstwami Powiatu Nowosądeckiego

Rynek pracy, jego funkcje, struktura, osobliwości. Wewnętrzny i zewnętrzny rynek. Subiektywne i obiektywne czynniki, wpływające na szybkość adaptacji do współczesnego rynku. Rejonowy Urząd Pracy. Funkcje. Struktura. Propozycja oferowanych usług. Informacje z PUP o rynku pracy.

Cel:

- Dać informację o przedsiębiorstwach lokalnego rynku pracy;
- Dać obraz rynku pracy i jego współczesnych osobliwości;
- Dać wyobrażenie o możliwych rodzajach przedsiębiorstw i formach własności;
- Zaznajomić z czynnikami konkurencyjności na rynku pracy;
- Zaznajomić uczniów ze strukturami Urzędów Pracy;
- Dać informację o wymogach rynku pracy;

Rekomendowane formy pracy – wykład, pogadanka.

Metodyczne rekomendacje

Przedstawić uczniom informacje o przedsiębiorstwach na lokalnym rynku pracy w różnych dziedzinach ich działalności. Dać wyobrażenie o współczesnym rynku pracy i jego osobliwościach. Pokazać różnice między rynkiem wewnętrznym pracy (miasto, rejon: zapotrzebowaniem na te lub inne zawody) i zewnętrznym (kraj, region). Przeanalizować w grupie czynniki, wpływające na konkurencyjność na rynku pracy, podzielić ich na obiektywne i subiektywne. Poinformować o nowych formach socjalno-ekonomicznego postępowania: samozatrudnienie, własna przedsiębiorczość. Specjalna informacja adresowana jest do tych , kto chciałby pracować za granicą.

Rynkowe odniesienia zmieniają charakter i cele pracy: wzrasta jego intensywność, wzrasta natężenie, wymagany jest wysoki profesjonalizm, odporność, odpowiedzialność. Zwrócić uwagę młodzieży na wymogi władania uniwersalnymi wiadomościami i nawykami , które są niezbędne do osiągnięcia sukcesu w wielu sferach zawodowych działań. Przedyskutować, jaka do tego potrzebna jest wiedza i umiejętności. Przeanalizować profesiogramy niektórych zawodów. Na przykład, zawód sekretarza – referenta mając na myśli następujące nawyki:

maszynopis, znajomość komputera, znajomość technik biurowych, biurowość, sztukę prowadzenia rozmów, znajomość języków obcych. I stopień wymogów w danych dziedzinach stopniowo wzrasta.

Na zajęcia z tego tematu można zaprosić pracowników UP lub przekonsultować ze specjalistami dla celów zawodowej orientacji młodzieży, aby dokładnie dowiedzieć się, kto jest klientem UP, jakie usługi można uzyskać w UP, w jakim porządku młodzież może uzyskać stopień bezrobotnego, prawo na otrzymanie przez młodzież pomocy jako bezrobotny, jakie zawody cieszą się największym powodzeniem itp.

Temat 8. Badania osobowości młodzieży z wykorzystaniem różnych metodyk .

Badanie osobowości z wykorzystaniem różnych metodyk: dyfferencjalno – diagnostycznego kwestionariusza (DDK), kwestionariusz zawodowej gotowości (KZG), ankiety «Ja wybieram zawód», komputerowe testy.

Cel:

- Pomoc uczniom sformułować gotowość do uzasadnionego wyboru zawodu z uwzględnieniem swoich skłonności, predyspozycji, stanem zdrowia, i wymogami rynku pracy;
- Zaznajomić z prawidłami wypełnienia kontraktów.

Metodyczne zabezpieczenie – blankiety testów, ankieta.

Metodyczne rekomendacje

Dla przeprowadzenia pierwszego zajęcia można przyprowadzić szkolnego psychologa.

Załącznik1

Ankieta samooceny

Z podanych niżej słów wybierzcie po dwadzieścia słów i ułóżcie z nich dwa rzędy: w pierwszym rzędzie wypiszcie te słowa, które według was , charakteryzują wasze cechy pozytywne, w drugim – te , które według Was nie powinien posiadać ideał lub te, które nie posiadacie Wy. Ich posiadanie lub nie posiadanie oznaczcie «tak» lub «nie».

Podane słowa: *dokładność, bezpieczeństwo, pojętność, wyniosłość, chamstwo, żywotność, troskliwość, nieśmiałość, zawistność, pamiętliwość, szczerowość, wytrwałość, kapryśność, łatwowierność, powolność, marzycielskość, upór, delikatność, naturalność, nerwowość, niecierpliwość, niezdecydowanie, czar, obraźliwość, ostrożność, optymizm, pedantyczność, ruchliwość, niedbałość, rozsądność, stanowczość, samozaparcie, opanowanie, współczucie, wstydlivość, cierpliwość, bojaźliwość, pasja, upór, ustepliwość.*

Podliczcie ilość zakreślonych cech w pierwszym rzędzie i w drugim, podsumujcie ich i podzielcie przez 40 (ogólna liczba rozpatrywanych cech).

Jeśli rezultat 0,4-0,6 – samoocena prawidłowa, Wy nie przeceniacie siebie i dostatecznie jesteście samokrytyczni;

0-0,4 – Wy nie doceniacie siebie, Macie podwyższony samokrytycyzm;

0,6-1 – Wy przeceniacie siebie, odnosicie się do siebie nie krytycznie.

Załącznik Nr 2

Zadanie Nr 1

Niżej wyliczone są różne cechy charakteru. Jakie z nich wyrażają:

- a) stosunek człowieka do innych ludzi;
- b) stosunek do pracy;
- c) stosunek do swojej osobowości.

Poczucie własnej godności. Humanizm, sumienność, odpowiedzialność, egoizm, oszczędność, poczucie wyższości, lenistwo, zamkniętość, skromność, inicjatywność, otwartość na nowe, dokładność, wyniosłość, towarzyskość, poczucie uznania.

Zadanie Nr 2

Z przedstawionego niżej spisu różnych cech charakteru wybierz cechy woli:

Skromność, upór, spostrzegawczość, obłuda, zdyscyplinowanie, wytrwałość, zamkniętość, dążenie do celu, pracowitość, odwaga, prostoduszność, bystrość, stateczność, wymagalność.

Załącznik3

Zadanie Nr 1

Wybierzcie z niżej wyliczonych wypowiedzi prawidłowe. Objasnijcie ich wybór.

1. Po to aby prawidłowo dla siebie wybrać zawód, należy:

- a) wiedzieć, jaką zapłatę będziesz otrzymywał;
- b) poradzić się przyjaciół;
- c) znać istniejące własności zawodu i swoje osobowe cechy i umieć je rozróżniać;
- d) mieć wyobrażenie o występujących wymogach działań;
- e) znać swoje zdolności, predyspozycje.

2. Dowolna zawodowa działalność wymaga od człowieka:

- a) ogółu określonych zdolności;
- b) rozwoju podzielności uwagi;
- c) pracowitości;

- d) odpowiednich cech osobowych w stosunku do wymogów w danym zawodzie ;
- e) dobrej pamięci zwrokowej;
- f) wysokiego rozwoju myślenia obrazowego;
- g) rozwoju cech charakteru woli.

Załącznik Nr 2

Ułóżcie spis waszych ulubionych zajęć w czasie wolnym.

Załącznik 4

Przy analizie dowolnego zawodu wydziela się podstawowe jego cechy: **Przedmiot pracy**, **Cel pracy**, **Narzędzia pracy**, **Warunki pracy**. Po ich podstawowych oznaczeniach można zapisać formułę zawodu z kilku liter (patrz tablica). Te litery odpowiadają zawodowi, jego

klasie, oddziałowi i grupie. Przyswoiwszy system, nauczywszy się go stosować, można świadomie i prawidłowo podejść do ułożenia formuły własnego zawodu.

Tablica

Klasyfikacyjne oznaki	Rodzaj i charakter pracy				
	T	P	C	Z	A
Przedmiot pracy (typy zawodów)	Człowiek- technika	Człowiek - przyroda	Człowiek - człowiek	Człowiek – system znaków	Człowiek – wizerunek artystyczny
Cel pracy (klasy zawodów)	G Gnostyczne (rozpoznać, oddzielić, ocenić, sprawdzić.)	P Przekształcające (przekształcić, obrobić, uporządkować, organizować, okazać, wpływ, obsłużyć)		PO Poszukiwawcze (wymyślić, obmyśleć, znaleźć nowy sposób rozwiązania)	
Narzędzia pracy (grupa zawodów)	R Ręczne (bezpośrednie wypełnienie funkcji)	M Mechaniczne (kierowanie maszynami, pojazdami)	Z Zautomatyzowane (kierowanie obrabiarkami, przyrządami)	F Funkcjonalne	
Warunki pracy (grupa zawodów)	M Moralne (w warunkach odpowiedzialności moralnej)	N Niezwykłe (ekstremalne warunki pracy)	B Bytowe (warunki bytowej pracy)	NO Na odkrytej przestrzeni (pod odkrytym niebem)	

Przykład możliwości wykorzystania powyższej tablicy..

Formuła zawodu tokarza – **T P M B** (przedmiot pracy «człowiek technika»; cel klasy – zawód przeobrażający; środek pracy – wykorzystanie maszyn; warunki pracy – warunki bytowe).

Ćwiczenia

1. Ułóżcie spis specjalistów, którzy uczestniczą przy wyrobie:

- a) filmu fabularnego,
- b) bochenka chleba,
- c) gazety,
- d) zeszytu uczniowskiego,
- e) ubrania
- f) magnetofonu;

zabezpieczają:

- g) możliwość wyjazdu w dowolny punkt globu,
- h) możliwość telefonicznej rozmowy,
- i) bezpieczeństwo ochrony granic,
- j) możliwość otrzymania średniego wykształcenia.

2. Z niżej przytoczonych słów wybierzcie te, które oznaczają daną specjalność:

Tokarz, chirurg, dyrektor szkoły, krytyk literacki, pianista, wykładowca, stolarz, monter, górnik, lotnik - oblatywacz, sędzia, chemik, malarz, konstruktor, krojczy, tkaczka.

3. Z niżej podanego spisu wybierzcie te słowa, które oznaczają zawód:

Lekarz weterynarii, nauczyciel, rzeźbiarz w kamieniu, tokarz, sprzedawca książek, spawacz, inżynier, artysta- konstruktor, fryzjer, kierowca, szwaczka, kuchmistrz, nauczyciel rysunku.

4. Rozdzielcie wszystkie niżej wymienione zawody i specjalności, które wymagają umysłowej i fizycznej:

Pielęgniarka, agronom, szwaczka, maszynista spalinowozu, rolnik, tynkarz, księgowy, stalownik, sprzedawca książek, inżynier - konstruktor, maszynistka, stolarz, nauczycielka nauczania przedszkolnego, elektromechanik, lakiernik samochodowy.

5. Wybierzcie z niżej wymienionego spisu zawody i specjalności te, które należą do sfery produkcyjnej:

Monter zegarów, sadownik, kucharz, nauczyciel, stolarz, pielęgniarka, kreślarz, inżynier - budowlaniec, kierowca autobusu, dziewiarka, traktorzysta, fryzjer.

6. Określcie, jaki stopień kwalifikacji odpowiada każdemu wyliczonemu zawodowi robotniczemu :

Instruktor, modelarz, nastawiacz technologicznego wyposażenia, szwaczka , kierowca taksówki, stolarz, operator tokarek sterowanych numerycznie, pomocnik wychowawcy w przedszkolu, sekretarka - maszynistka, lakiernik samochodowy, zawiadowca stacji, strażak.

7. Korzystając z tablicy klasyfikacyjnych oznak, określcie do jakiego typu zawodu odnosi się każda z wyliczonych niżej specjalności:

Wychowawczyni przedszkola, lekarz - weterynarz, farmaceuta, malarz artysta, tokarz, strażak, fotograf, pielęgniarka, rzeźbiarz w kamieniu, sprzedawca książek, kierowca autobusu, ślusarz narzędziowy.

8. Korzystając z tablicy klasyfikacyjnych oznak, określcie do jakiej klasy zawodów odnosi się każda z wymienionych niżej specjalności:

Szef kuchni, ślusarz narzędziowy , modelarz, kierowca taksówki, kontroler jakości, operator do przygotowania danych do IBM, operator maszyn górniczych, ślusarz – składacz radioaparatury, sędzia śledczy, agronom, pisarz, korektor, fryzjer.

9. Kierując się tablicą klasyfikacyjnych oznak, podzielcie wyliczone niżej narzędzia pracy na jego przedziały:

Traktor, łopata, telefon, lupa, waga, linijka logarytmiczna, pralka, aparat, ruletka, kalkulator , laska marszałkowska, samochód, lustro, strzykawka, IBM.

10. Podzielcie wszystkie niżej wymienione zawody i specjalności według grupy z tablicy kwalifikacyjnych oznak, kierując się warunkami pracy:

Nauczyciel, księgowy, wodołaz, geolog, kierowca autobusu, ślusarz narzędziowy, rolnik, sprzedawca towarów przemysłowych, monter wysokościowy, malarz, sędzia śledczy, operator maszyn skrawających, kreślarz.

11. Przy pomocy kwalifikacyjnej tablicy znaków ułóżcie formułę jednego z następujących zawodów:

Tokarz, operator maszyn cyfrowych, elektromonter, szwaczka , traktorzysta, fermer, nauczyciel, stenografistka, kierowca taksówki.

12. Przedstawcie przykłady zawodów, specjalności odpowiadające formułom:

- a) P Pr F o;
- b) T Pr R b;
- c) ZG Ab;
- d) CZ G F m;
- e) T I F b;
- f) CH I R M n.

13. Wyliczcie oznaki do wszystkich wymienionych niżej zawodów, specjalności:

- a) sadownik;
- b) policjant;
- c) sprzedawca książek;
- d) frezer,
- e) meliorator,
- f) nauczyciel zawodu;
- g) dekarz;
- h) inżynier;
- i) tkaczka;
- j) fermer.

14. Z przedstawionych niżej w spisie zawodów nazwijcie te, które:

- a) całkiem lub prawie całkiem zniknęły;
- b) pojawiły się w XX wieku;
- c) pojawiły się w ostatnim czasie.

Artysta, dyspozytor, traktorzysta, rolnik, kominiarz, redaktor, stolarz, wozak, malarz, lekarz, lotnik, księgowy, operator maszyn sterujących, przewodnik, rzeźbiarz, sadownik, kucharz, guwernant, klaun, pedagog.

15. Z wymienionych niżej nazw zawodów lub specjalności wybierzcie te, które są niezbędne:

- a) w gospodarstwie rolnym;
- b) w przemyśle chemicznym;
- c) w budownictwie;
- d) w przemyśle maszynowym.

Rysownik-konstruktor, weterynarz, księgowy, sadownik, laborant analizy, monter radioaparatury, ślusarz, agronom, inżynier-mechanik, malarz, technik chemik, adwokat.

16. Korzystając z tablicy «Klasyfikacja zawodów», określcie te rodzaje działalności, które, według was, najbardziej pasują do was

17. Korzystając z tablicy «**Klasyfikacja zawodów**», ułóżcie formułę swojego zawodu .

Wykorzystując tablice podliczcie ilość punktów.

Jeśli otrzymaliście więcej niż 9 punktów(dla chłopców) lub 10 (dla dziewczynek), to wy musicie unikać rodzajów prac, związanych z nerwowo – emocjonalnym obciążeniem, fizycznego przeciążenia z wieloma nieprzyjawnymi czynnikami, wpływającymi na zdrowie. Obowiązkowo należy zwrócić się do lekarza o poradę przy wyborze zawodu.

Załącznik 6

POGADANKA DLA UCZNIÓW

Jak wybrać swój zawód?

Jak zaznajomić uczniów z warunkami szybkiego zawodowego określenia (komunikatywność, poznanie siebie, samowychowanie, aktywna różnorodna działalność,); dać podstawowe wyobrażenie o osobliwościach zawodu; zaznajomić uczniów z literaturą na temat wyboru zawodu; zaznajomić z pierwszą informacją o zawodowych skłonnościach uczniów: nakłonić do idei samowychowania i samopoznawania.

Praca przygotowawcza:

1. Przeprowadzić ankietę «Czy podoba się wam?»
2. Przeprowadzić dyferencjalno-diagnostyczną ankietę (DDA Klimowa).
3. Nakłonić grupę uczniów do przygotowania informacji o osobliwościach zawodów (człowiek - przyroda; człowiek - technika; człowiek - człowiek; człowiek – system znaków; człowiek – artystyczny obraz).

Tok pogadanki:

- Ile mamy zawodów?
- Co należy zrobić, żeby prawidłowo wybrać swój zawód ?
- Jakie książki na temat zawodów czytałeś?
- Kto jest przekonany , że na pewno prawidłowo wybrał zawód? Co o tym świadczy?

Warunki poprawnego zawodowego samookreślenia:

1. Wiadomości na temat zawodów.
2. Poznanie siebie.
3. Samowychowanie – droga do zawodowstwa.
4. Aktywna różnorodna działalność – droga do rozwoju własnego talentu.

Załącznik 7

Ankieta

Na określenie podstawowych motywów wyboru zawodu.

Wiadomo, że przy wyborze zawodu człowiek kieruje się całym szeregiem motywów. Pewnym jest , że część z nich staje się podstawowymi, a część ma drugoplanowe znaczenie.

Dana ankieta pozwala ustalić rolę tych lub innych motywów przy wyborze zawodu przez młodzież przy wyborze konkretnego zawodu. Korzystającemu z kwestionariusza proponujemy 15 pytań - osądów, które wyrażają 5 grup motywów :

- 1) socjalne (osąd 1, 6, 11)
- 2) poznawcze (osąd 2, 7, 12)
- 3) twórcze (osąd 3, 8, 13)
- 4) materialne (osąd 4, 9, 14)
- 5) prestiżowe (osąd 5, 10, 15)

Ankietowany winien podać utwierdzenie do danego zawodu zgodnie ze swoim przekonaniem

Instrukcja dla badanego

«W przedstawionym wam kwestionariuszu o ocenie zawodu, oceńcie w jakim stopniu według was ocena ta jest odpowiednia do zawodu, który zamierzacie wybrać lub w którym chcecie pracować). Odpowiedzi mają pięć możliwych ocen:

- ❖ «Tak»;
- ❖ «Bardziej tak niż nie»;
- ❖ «Nie mam zdania»;
- ❖ «Bardziej nie niż tak»;
- ❖ «Nie».

Odpowiedzi te odpowiadają pięciu kolumną.

Postawcie znak „ x ” w tej kratce obok osądu najbardziej odpowiadającego waszym przekonaniom.

Ocena zawodów

Nr	Osąd (nasze zdanie)	Tak	Bardziej tak niż nie	Nie mam zdania	Bardziej nie niż tak	Nie
1.	Ten zawód przynosi korzyści naszemu społeczeństwu	5	4	3	2	1
2.	Ta praca pozwala wykorzystać wszystkie nasze zdolności	5	4	3	2	1
3.	Ta praca daje duże możliwości twórcze	5	4	3	2	1
4.	Ten zawód jest wysoko opłacany	5	4	3	2	1
5.	Ten zawód jest bardzo wysoko oceniany przez innych	5	4	3	2	1
6.	Osobisty wkład w tą pracę pozwala na utrzymanie światowego pokoju	5	4	3	2	1
7.	Ta praca pozwala na stopniową samorealizację	5	4	3	2	1
8.	Wybrany zawód pozwala na bycie oryginalnym w tym zawodzie	5	4	3	2	1
9.	Praca zabezpiecza stabilność	5	4	3		1

10.	Ten zawód pozwala na podnoszenie swoich kwalifikacji i szybki awans	5	4	3	2	1
11.	Ja myślę, że najważniejsze w tej pracy to, że daje ona korzyść wszystkim	5	4	3	2	1
12.	Ta praca podoba się mi gdyż zawsze w niej jest coś nowego.	5	4	3	2	1
13.	Ja uważam, że najważniejsze jest wyrażenie swoich możliwości w dowolnej pracy	5	4	3	2	1
14.	Chce wypełniać pracę, która pozwoli mi żyć dostatnio	5	4	3	2	1
15.	Chce wypełniać pracę, która daje prestiż wśród moich znajomych	5	4	3	2	1

Dla określenia podstawowych motywów wyboru zawodu jest niezbędne podliczenie sumy z każdej grupy motywów. Grupa motywów z maksymalną liczbą stanowi podstawę w wyborze danego zawodu przez badanego.

Załącznik 8

Program samowychowania

Spróbujcie ułożyć swój program samowychowania jako wstęp do przyszłej pracy w wymarzonym zawodzie

1. Ułóżcie spis tych cech, które powinniście rozwijać w sobie, aby sformułować predyspozycje do przyszłej waszej pracy.
2. Ułóżcie wykaz tych cech, które są ważne do pokonania, aby osiągnąć sukces w przyszłej zawodowej działalności.
3. Wytoczcie serię działań do treningu lub, na odwrót, do likwidacji każdej cechy.
4. Określcie przykładowy okres, w ciągu którego będziecie oczekiwać na sukces

BIBLIOGRAFIA

1. Amudson, N. (1997). A career counseling model and program for use with immigrants and refugees. *Educational and Vocational Guidance Bulletin*, 59, 1-11.
2. Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
3. Arnold, J. (1997). *Managing careers into the 21st century*. London: Chapman.
4. Bańka, A. (1997). Cognitive and behavioral correlates of transcultural integration in work and organization, *Mental Changes*, 3, 7-16.
5. Bańka, A. (1999). Zarządzanie telepracą. *Ergonomia*, 22, 1, 49-62.
6. Bańka, A. (2000). Providing effective information and guidance in Poland. The Unpublished Paper Presented at OECD Conference on "Making Transitions Work: Final Conference on the Transition from Initial Education to Working Life", 21-23 May, Budapest.
7. Bell, A.H. (1990). *International careers*. Holbrook, MA.: Bob Adams Inc.
8. Berns R. *Rozwój Ja-koncepcji i wychowanie*. Moskwa, 1987
9. Bimrose, J. (1996). Multiculturalism. W: Bayne, R., Horton, I. & Bimrose, J. (eds.) *New directions in counseling*. London: Routledge.
10. Egan, G. (1998). *The skilled helper*, 6th edition. Pacific Grove, CA.: Brooks/Cole.
11. Franzen, E. (1997). Job search in Sweden. Refugees' access do the labour market. *Educational and Vocational Guidance Bulletin*, 59, 12-22.
12. Fry, A., Hirasawa, K. (1997). Job search in Sweden. A study of how evaluation of foreign education and work experience influence refugee access to the Swedish labor market. *Educational and Vocational Guidance Bulletin*, 59, 23-29.
13. Herr, E. L. (1978). Career development concepts and practices: Some international perspectives. *Counseling and Human Development*, 11, 1-11.
14. Herr, E.L, Cramer S.H. (1996). *Career guidance and counseling through lifespan*. New York: Harper Collins. -Jaspers K. *Rozum i egzystencja. Nietzsche i chrześcijaństwo*, przekł. Cz. Piecuch PWN 1991,
15. Jaspers K. *Rozum i egzystencja. Nietzsche i chrześcijaństwo*, przekł. Cz. Piecuch PWN 1991,
16. Jaspers K. *Filozofia egzystencji*, przeł. D. Lachowicz i A. Wołkowicz PIW 1990
17. Klimow E.A. *Psychologia zawodowego samookreślenia*. Rostów nad Donem. 1996,
18. Kon.I.S. *W poszukiwaniu siebie: Osobowość i jej samopoznanie*.-Moskwa., 1984
19. Maslow Abraham H. *Motywacja i osobowość* Przekł. P. Sawicka Warszawa 1990 Instytut Wydawniczy PAX,
20. Priażnikow N.S. *Metody aktywizacji zawodowego i osobowego samookreślenia*. Moskwa.- Woroneż. - 1997.
21. Super D. E., *Psychologia zainteresowań*, Warszawa 1972,
22. Rubinsztajn, S.L. „*Podstawy psychologii ogólnej* / S.L. Rubinsztajn ; tłum. E. Danielska ; red. Stanisław Macheta ,

Opracował : mgr Bolesław Bielać

Stary Sącz, styczeń 2020 r.